

**№ 1 (33)
2014**

Меншік иесі және баспагер:
«Қазақстан Республикасының
Заң шығару институты» ММ

2006 жылдан бастап шығады
Журналдың материалдары
<http://www.izrk.kz> сайтында
орналастырылған

Заң ғылымдары бойынша
диссертациялардың негізгі ғылыми
нәтижелерін жариялауға арналған
басылымдар тізіліміне енгізілген
(ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж.
№894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес:
Б.М. Имашев (Төраға)
З.Х. Баймолдина
А.А. Смағұлов
И.Ш. Борчашвили
М.Ш. Қоғамов

Редакциялық алқа:
Н.М. Әбдіров
З.С. Байниязова (Саратов қ., РФ)
С.Ф. Бычкова
М.Т. Ғабдуәлиев
Э.О. Дүйсенова
А.Д. Жүсіпов
Д.Ж. Игембаев
Т.Е. Каудыров
Ж.О. Құлжабаева
Ш.Р. Мырзаева
А.М. Нұрмағамбетов
Р.Т. Нұртаев
С.М. Рахметов
А.Ж. Сағидан
Ә.Г. Сақтағанов
Т.С. Сафарова
М.А. Сәрсембаев
Т.Ә. Серікбаев
У. Шапақ

Қазақстан Республикасы Мәдениет
және ақпарат министрлігі
Ақпарат және мұрағат комитетінің
БАҚ есепке қою туралы куәлік
№ 11219-Ж 15.11.2010 ж.

Мекен-жайы:
Қазақстан Республикасы,
010000, Астана қ.,
Орынбор қ., 8 үй
тел.: 8(7172)74-02-06; факс: 8(7172)74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru
www.izrk.kz

Қазақстан Республикасы Заң шығару Институтының Жаршысы

ҒЫЛЫМИ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖУРНАЛ

МАЗМҰНЫ

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің әділет органдарының 2013 жылғы жұмыс қорытындысы бойынша кеңейтілген алқа отырысына баспасөз релизі, Астана қ., 2014 жылғы 20 ақпан.....	7
А.А. СМАҒҰЛОВ Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 193-бабын жетілдірудің кейбір мәселелері.....	12
Конституциялық және әкімшілік құқық	16
Н.А. БИЕКЕНОВ Қазақстан Республикасындағы киберқауіпсіздікті қамтамасыз етудің кейбір мәселелері.....	16
Л.А. ҚҰСАЙЫНОВА Мемлекеттік қызметтегі заңнама нормалары мен меритократия қағидаттарының арақатынасы туралы.....	21
А.С. ҚОСЖАНОВ Қазақстан Республикасының құқықтық мемлекет ретінде нарықтық экономика функцияларын жүзеге асыру әдістері.....	25
Азаматтық, азаматтық іс жүргізу құқығы.....	30
Е.Н. НҰРҒАЛИЕВА Шағын кәсіпкерлік субъектілері қызметкерлерінің еңбегін құқықтық реттеу мәселелері.....	30
А.Е. ДӘУІТБАЕВА-МҰХТАРОВА Трансплантологияда адамның ағзалары мен ұлпаларын азаматтық құқықтың ерекше объектілері ретінде пайдалану.....	35
Қылмыстық құқық және қылмыстық іс жүргізу.....	40
С.М. РАХМЕТОВ Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің жаңа редакциясы жобасы жетілдіруді қажет етеді.....	40
Н.А. САРТАЕВА Бала құқығын қылмыстық-құқықтық қорғау: Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі мен оның жобасының жаңа редакциясына салыстырмалы-құқықтық талдау.....	47

М.Н. БАРАНОВ Бала бақытсыздығының себептері.....	57
Е.Т. НҰРМАҒАНБЕТ, А.Қ. ЖӘНІБЕКОВ Адвокат-қорғаушының дәлелдемелерді жинау құқығын иелену мәселесі.....	63
Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану.....	69
М.А. СӘРСЕМБАЕВ Қазақстан заңнамасына енгізілетін КО (БЭК) нормаларының құқықтық табиғаты.....	69
А.Ж. САҒИДАН, Э.Т. КӘРІБАЕВА Халықаралық дамуға жәрдемдесудің қазақстандық стратегиясын қалыптастыру.....	76
Ж.И. ИБРАГИМОВ Интеграциялық процестердің қалыптасуындағы еуразиялық идеялардың рөлі.....	81
Құқықтық мониторинг.....	86
Т.Т. ҒАЛИЕВ Құқықтық мониторинг туралы.....	86
Мемлекеттік тілде заң шығару тәжірибесінен.....	90
Н.М. ПРИМАСШЕВ Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік бақылау және қадағалауды ресімдеудің кейбір құқықтық-лингвистикалық мәселелері.....	90
С.Х. ЖҰБАНИЯЗОВА Заңнаманы үндестіру: лингвистикалық-құқықтық аспект.....	94
Г.К. АҚЫЛБЕКОВА Нормативті құқықтық актілердің қазақ және орыс тілдеріндегі мәтіндерінің тең түпнұсқалығы мәселелері.....	98
А.А. МЕДИНАЕВА, Н.А. ХАМЗИНА Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексіндегі бірізділік мәселелері.....	102
Ж.С. НҰРҒАЛИЕВА Тіл және терминдер әлемі.....	106
М. ӘБДІРЕЕВА, А.Т. БЕКЕН Заң шығармашылығындағы аударма мәселелері.....	109
А.Т. БЕКЕН Радмиссия туралы келісімдерді іске асырудағы кейбір мәселелер.....	112
Шетелдік тәжірибе.....	116
Б.В. МАЛЫШЕВ (Киев қ.) Құқықтық жүйені дамытудың нысаналы детерминациясы...	116
Е.А. ВЫСТОРОБЕЦ (Мәскеу қ.) Интерэкоқұқық және экологиялылық.....	123
Е.А. ЛЕГЕЗА (Днепропетровск қ.) Әкімшілік регламент Украинада әкімшілік қызметтерді ұсыну құралы ретінде.....	130
В.В. ГАРКУША (Днепропетровск қ.) Украинада жол жүру ережелерінің бұзылуын автоматты түрде тіркеу.....	136
Н.А. ПОТАПЕНКО (Киев қ.) Құқықтық білім берудің әлеуметтік құндылығы.....	140
Н.А. БАХШИЕВА (Баку қ.) Францияда әкімшілік сот өндірісін ұйымдастыру және оның ерекшеліктері.....	146
Л.Ю. МАНУКОВА (Днепропетровск қ.) АИТВ-инфекция немесе басқа жазылмайтын жұқпалы немесе соз ауруларын жұқтыруға байланысты қылмыс жасау жағдайы.....	150
М.А. КОЛЕСНИКОВ (Днепропетровск қ.) Украинада жылжымайтын мүлікке құқықтарды мемлекеттік тіркеу бойынша әкімшілік қызметтерді ұсынуды жүргізуді белгілеуге қатысты.....	155
Ж.Т. МУСАЕВА (Бишкек қ.) Пәтер ұрлықтарын жасайтын тұлғалар туралы деректер...	160

Жас ғалым мінбері.....	164
Г.К. ТӨЛЕНОВА Тұрғын үй құрылысы қатынастарын зәңі рәсімдеу мәселелері.....	164
М.Е. ЖҰМАБАЕВА Модельдік заңнама актілері интеграциялық бірлестіктерге мүше- мемлекеттердің ұлттық заңнамасын жақындату аспабы ретінде.....	169
К.К. АХМЕТОВ, Ж.С. ДАЙЫРОВА ЕО корпоративтік заңнамасы интеграциялық процестердің даму факторы ретінде.....	172
Р.Е. ЖАҚЫПОВ, М.Х. ХАСЕНОВ Ең төменгі әлеуметтік стандарттар және кепілдіктер туралы.....	176
С.М. ШӘМШИНҰРОВА Тәуелсіз сот: тарихы және қазіргі заманғы жағдайы.....	182
Г.Б. ҚАРЖАСОВА Салықтарды төлеуден жалтарушы тұлғаның демографиялық, әлеу- меттік жағдайы.....	188
О.С. БЕКТИБАЕВА Қылмыстық істер бойынша қорғау жағдайының тактикалық шешу алгоритмінің ұғымы.....	193
Д.Ш. ТӨКЕЕВ Польша елі қылмыстық құқығының кейбір ерекшеліктері.....	197
Т.М. БАЙМАҒАМБЕТОВ Киберқылмыстылық: ақпарат көлемінің жаһандық өсуінің салдары ретінде қылмыстардың кейбір түрлері.....	202
А.К. МАХАМБЕТОВА Сот сараптамасының қылмыстық іс жүргізудегі маңыздылығы..	208
М.Е. ТҰРҒЫМБАЕВ Мұсылман құқығындағы қылмыс ұғымы мен белгілері мәселелері.....	212
Д.Қ. АХМЕТОВА Кейбір шетелдік заңнамаларда қылмыс жасаған тұлғаның өзінің кінәсін мойындауының реттелуі.....	217
Р.Ж. ҚОЖАХМЕТОВА Жеке сот орындаушысы институты әрекет етуде.....	223
А.С. МЕЙРМАНОВА Қылмыстық іс жүргізудегі азаматтық талап: негізгі мәселелер және келешекте дамуы.....	227
М.О. САРИМОВА Бала асырап алу туралы азаматтық істерді прокурордың қатысуымен қарау.....	232
Ақпараттық хабарламалар	237
2013 ж. 7 қарашада Астана қ. өткізілген «Кеден одағы мен Бірыңғай экономикалық кеңістікке мүше мемлекеттердің заңнамасын үйлестіру» тақырыбындағы дөңгелек үстел туралы ақпараттық хабарлама.....	237
2013 ж. 15-16 қарашада Алматы қ. өткізілген Әкімшілік құқық бойынша «Әкімшілік рәсімдердің жалпы құқығы және оның жария құқықтың арнайы салалары үшін маңызы» атты IV халықаралық конференция туралы ақпараттық хабарлама.....	241
2014 ж. 5 наурызда Астана қ. өткізілген «Қазақстан Республикасы Кәсіпкерлік кодексінің жобасы: қазіргі жағдайы және перспективалары» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция туралы ақпараттық хабарлама.....	243
Даналық ойлар	245
Мерейтой	246
ҚР Парламенті Мәжіліс аппаратының редакциялау және аударма бөлімінің меңгерушісі, Мемлекеттік терминология комиссиясының мүшесі Дәуітәлі Омашұлына - 55 жыл.....	246
З.ғ.д., профессор Ж.С. Елубаевтың туғанына 60 жыл.....	248
З.ғ.д., профессор М.С. Бейбітовтің туғанына 60 жыл.....	250

**№ 1 (33)
2014**

Собственник и издатель:
ГУ «Институт законодательства
Республики Казахстан»

Издается с 2006 года
Все материалы журнала
размещаются на сайте
<http://www.izr.kz>

Включен в перечень изданий
для публикации основных
научных результатов диссертаций
по юридическим наукам
(Приказ ККСОН МОН РК №894
от 30.05.2013 г.)

Редакционный совет:
Б.М. Имашев (Председатель)
З.Х. Баймолдина
А.А. Смагулов
И.Ш. Борчашвили
М.Ч. Когамов

Редакционная коллегия:
Н.М. Абдиров
З.С. Байниязова (г. Саратов, РФ)
С.Ф. Бычкова
М.Т. Габдуалиев
Э.О. Дуйсенова
А.Д. Жусупов
Д.Ж. Игембаев
Т.Е. Каудыров
Ж.О. Кулжабаева
Ш.Р. Мырзаева
А.М. Нурмагамбетов
Р.Т. Нургаев
С.М. Рахметов
А.Ж. Сагидан
А.Г. Сактаганов
М.А. Сарсембаев
Т.С. Сафарова
Т.А. Серикбаев
У. Шапак

Свидетельство о постановке
на учет СМИ № 11219-Ж
от 15.11.2010 г. Комитета информации
и архивов Министерства культуры
и информации Республики Казахстан

Адрес:
Республика Казахстан,
010000, г. Астана,
ул. Орынбор, д. 8,
тел.: 8(7172)74-02-06; факс: 8(7172)74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru
www.izr.kz

Вестник Института Законодательства Республики Казахстан

научно-правовой журнал

СОДЕРЖАНИЕ

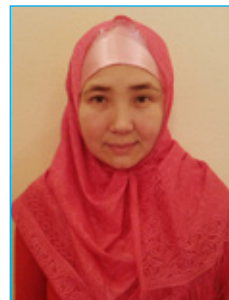
Пресс-релиз к расширенному заседанию коллегии Министерства юстиции Республики Казахстан по итогам работы органов юстиции за 2013 год, г. Астана, 20 февраля 2014 года.....	7
А.А. СМАГУЛОВ Некоторые вопросы совершенствования статьи 193 Уголовного кодекса Республики Казахстан.....	12
<i>Конституционное и административное право</i>	16
Н.А. БИЕКЕНОВ Некоторые проблемы обеспечения кибербезопасности в Республике Казахстан.....	16
Л.А. КУСАИНОВА О соотношении норм законодатель- ства и принципов меритократии на государственной службе.....	21
А.С. КОСЖАНОВ Методы осуществления функций рыноч- ной экономики в Республике Казахстан как правовом государстве.....	25
<i>Гражданское и гражданско-процессуальное право.....</i>	30
Е.Н. НУРГАЛИЕВА Проблемы правового регулирования труда работников субъектов малого предпринимательства	30
А.Е. ДАУТБАЕВА-МУХТАРОВА Использование органов и тканей человека в трансплантологии, как особых объектов гражданского права.....	35
<i>Уголовное право и уголовный процесс.....</i>	40
С.М. РАХМЕТОВ Проект новой редакции Уголовного кодекса Республики Казахстан нуждается в совершенство- вании.....	40
Н.А. САРТАЕВА Уголовно-правовая охрана прав детей: сравнительно-правовой анализ Уголовного кодекса Республики Казахстан и проекта его новой редакции.....	47

М.Н. БАРАНОВ Причины детского несчастья.....	57
Е.Т. НУРМАГАНБЕТ, А.К. ЖАНИБЕКОВ Проблемы правообладания в собирании доказательств адвоката-защитника.....	63
Международное право и сравнительное правоведение.....	69
М.А. САРСЕМБАЕВ Правовая природа норм ТС (ЕЭП), инкорпорируемых в законодательство Казахстана.....	69
А.Ж. САГИДАН, Э.Т. КАРИБАЕВА Формирование казахстанской стратегии содействия международному развитию.....	76
Ж.И. ИБРАГИМОВ Роль евразийских идей в становлении интеграционных процессов.....	81
Правовой мониторинг.....	86
Т.Т. ГАЛИЕВ О правовом мониторинге.....	86
Из практики законотворчества на государственном языке.....	90
Н.М. ПРИМАШЕВ Некоторые юридико-лингвистические проблемы регламентации государственного контроля и надзора в Республике Казахстан.....	90
С.Х. ЖУБАНИЯЗОВА Гармонизация законодательства: лингвистическо-правовые аспекты.....	94
Г.К. АКЫЛБЕКОВА Проблемы аутентичности текстов нормативно-правовых актов на казахском и русском языках.....	98
А.А. МЕДИНАЕВА, Н.А. ХАМЗИНА Вопросы единообразия Гражданского кодекса Республики Казахстан.....	102
Ж.С. НУРГАЛИЕВА Мир языка и терминов.....	106
М. АБДРЕЕВА, А.Т. БЕКЕН Вопросы перевода в законотворчестве.....	109
А.Т. БЕКЕН Некоторые вопросы реализации соглашений о реадмиссии.....	112
Зарубежный опыт.....	116
Б.В. МАЛЫШЕВ (г. Киев) Целевая детерминация развития правовой системы.....	116
Е.А. ВЫСТОРОБЕЦ (г. Москва) Интерэкоправо и экологичность.....	123
Е.А. ЛЕГЕЗА (г. Днепропетровск) Административный регламент как средство предоставления административных услуг в Украине.....	130
В.В. ГАРКУША (г. Днепропетровск) Автоматическая фиксация нарушений правил дорожного движения Украины.....	136
Н.А. ПОТАПЕНКО (г. Киев) Социальная ценность правового образования.....	140
Н.А. БАХШИЕВА (г. Баку) Организация и особенности административного судопроизводства во Франции.....	146
Л.Ю. МАНУКОВА (г. Днепропетровск) Обстановка совершения преступлений, связанных с заражением ВИЧ-инфекцией, или другой неизлечимой инфекционной болезнью, или венерическими болезнями.....	150
М.А. КОЛЕСНИКОВ (г. Днепропетровск) Относительно определения производства предоставления административных услуг по государственной регистрации прав на недвижимое имущество в Украине.....	155
Ж.Т. МУСАЕВА (г. Бишкек) Данные о лицах, совершающих квартирные кражи.....	160

Трибуна молодого ученого.....	164
Г.К. ТУЛЕНОВА Вопросы юридического оформления отношений по строительству жилых домов.....	164
М.Е. ЖУМАБАЕВА Модельные законодательные акты как инструмент сближения национального законодательства государств-членов интеграционных объединений.....	169
К.К. АХМЕТОВ, Ж.С. ДАИРОВА Корпоративное законодательство ЕС как фактор развития интеграционных процессов.....	172
Р.Е. ЖАКУПОВ, М.Х. ХАСЕНОВ О минимальных социальных стандартах и гарантиях....	176
С.М. ШАМШИНУРОВА Независимый суд: история и современность.....	182
Г.Б. КАРЖАСОВА Социально-демографическое состояние личности преступника, уклоняющегося от уплаты налогов.....	188
О.С. БЕКТИБАЕВА Понятие алгоритма тактического разрешения ситуации защиты по уголовным делам.....	193
Д.Ш. ТОКЕЕВ Некоторые особенности уголовного права Польши.....	197
Т.М. БАЙМАГАМБЕТОВ Киберпреступность: некоторые виды преступлений, как следствие глобального роста объема информации.....	202
А.К. МАХАМБЕТОВА Важность судебной экспертизы в уголовном процессе.....	208
М.Е. ТУРГУМБАЕВ Проблемы понятия и признаков преступления в мусульманском праве.....	212
Д.К. АХМЕТОВА Урегулирование признания лицом своей вины в совершении преступления в некоторых зарубежных законодательствах.....	217
Р.Ж. КОЖАХМЕТОВА Институт частного судебного исполнителя в действии.....	223
А.С. МЕЙРМАНОВА Гражданский иск в уголовном деле: проблемы и перспективы развития.....	227
М.О. САРИМОВА Рассмотрение гражданских дел об усыновлении (удочерении) с участием прокурора.....	232
Информационные сообщения	237
Информационное сообщение о круглом столе «Гармонизация законодательства государств-членов Таможенного союза и Единого экономического пространства», г. Астана, 7 ноября 2013 г.....	239
Информационное сообщение о IV-й Международной конференции по административному праву «Общее право административных процедур и его значение для специальных отраслей публичного права» г. Алматы, 15-16 ноября 2013 г.....	242
Информационное сообщение о международной научно-практической конференции «Проект Предпринимательского кодекса Республики Казахстан: состояние и перспективы», г. Астана, 5 марта 2014 г.....	244
Мудрые мысли	245
Юбилей	246
Зав.отделом редактирования и перевода Аппарата Мажилиса Парламента РК, члену Государственной терминологической комиссии Дәуітәлі Омашұлы – 55 лет.....	246
Д.ю.н., профессору Елюбаеву Ж.С. – 60 лет.....	248
Д.ю.н., профессору Бейбитову М.С. – 60 лет.....	250

*Мединаева Ақерке Аманқызы,
ҚР Заң шығару институты
Лингвистика орталығының НҚА
және халықаралық шарттар жобаларына
ғылыми лингвистикалық сараптама
секторының аға ғылыми қызметкері*

*Хамзина Назгүл Амантайқызы,
ҚР Заң шығару институты
Лингвистика орталығының НҚА
және халықаралық шарттар жобаларына
ғылыми лингвистикалық сараптама
секторының аға ғылыми қызметкері*

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ АЗАМАТТЫҚ КОДЕКСІНДЕГІ БІРІЗДІЛІК МӘСЕЛЕЛЕРІ

Кез келген мемлекет ел болып қалыптасқан кезден бастап ішкі және сыртқы күштерін реттеп, барлық үде-үрдісін заңды жолға қоюға қам жасайды. Мемлекетте тұрып жатқан әрбір азаматтың әл-ауқатын жақсарту жолында құқығын қорғауға қолайлы жағдай туғызуға тырысады. Ал, бұл белгілі бір құрылым, ел-жұртына жаны ашитын патриот азаматтардың араласуынсыз жолға қойылмайтын шаруа.

Дәл осы мақсатты жүзеге асыру үшін еліміз тәуелсіздік алған алғашқы жылдары-ақ Заң шығару ғылыми зерттеу институты құрылған болатын. Бұл ұйым құрылған күннен бастап, еліміздің заң жобалау, қалыптастыру ісіне барынша ат салысып келеді. Сол игі істердің бірі ретінде Институт құрамында 2011 жылы ашылған Лингвистика орталығының қарқынды түрде қызметін бастағандығын және оның алғашқы нәтижелері жайлы ауыз толтырып айтуға болады.

Лингвистика орталығын құрудағы басты мақсат Қазақстан Республикасының Заңы жобаларына, Қазақстан Республикасы қатысушы болуға ниеттенетін халықаралық шарттардың жобаларына ғылыми лингвистикалық сараптама жасау, яғни, олардың қазақ және орыс тілдеріндегі мәтіндерінің теңтүпнұсқалылығын қамтамасыз ету болып табылады.

Қазақстан Республикасының Үкіметіне, Парламент Мәжілісіне, Президент Әкімшілігіне ұсынылар алдында заң жобаларына және халықаралық шарттардың жобалары бойынша – оларға қол қойылғанға дейін лингвистикалық

сараптама міндетті түрде жүргізілуі тиіс. Бұл міндет «Қазақстан Республикасы қатысушы болуға ниеттенетін халықаралық шарттар бойынша, сондай-ақ халықаралық шарттардың жобалары бойынша ғылыми сараптама жүргізу қағидасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2010 жылғы 14 қыркүйектегі №938 қаулысында және «Норма шығармашылығы қызметін жетілдіру жөніндегі шаралар туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2002 жылғы 30 мамыр №598 қаулысында бекітілген.

Жүргізіліп жатқан ғылыми сараптама нәтижесінде кездесіп жатқан түсініспеушіліктер мен ескертулер көп жағдайда жауапсыз қалып сол сапасыз құжаттардың ұсынылуы тілге деген намысты көзқарастың жоқтығын көрсететіндігі сөзсіз.

Жұмыс барысында қолданыстағы заңнамадан Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің Ерекше бөлімін (бұдан әрі - Кодекс) талдай отырып әттеген-ай деген көп жағдайларды кездестіруге болады, соларға шолу жасап өтсек. Аталған кодекстің 422-бабында орыс тіліндегі мәтінде екі рет қайталанған «такого рода», «для целей» сөз тіркестері қазақ тіліне екі түрлі нұсқада аударылғанын атап өтеміз. Мысалы, 422-баптың 2-тармағының орыс тіліндегі мәтіні: «2. При отсутствии в договоре условий о качестве товара продавец обязан передать покупателю товар, пригодный для целей, для которых товар такого рода обычно используется.».

Осы тармақтың қазақ тіліндегі нұсқасы: «2. Шартта тауардың сапасы туралы талаптар болмаған жағдайда сатушы сатып алушыға әдетте осы сияқты тауар пайдаланылатын мақсаттарға жарамды тауар беруге міндетті.»

Ал осы баптың 5-тармағының орыс тіліндегі мәтіні: «5. Товар, который продавец обязан передать покупателю, должен соответствовать требованиям, предусмотренным настоящей статьей, в момент его передачи покупателю, если иной момент определения соответствия товара этим требованиям не предусмотрен договором, и в пределах разумного срока должен быть пригодным для целей, для которых товар такого рода обычно используется.»

Тиісінше, 5-тармақтың қазақ тіліндегі нұсқасы: «5. Сатушы сатып алушыға беруге міндетті тауар оны сатып алушыға берер кезде, егер тауардың бұл талаптарға сәйкестігін айқындаудың өзгеше жағдайы шартта көзделмесе, осы бапта көзделген талаптарға сәйкес келуге тиіс және қисынды мерзім шегінде әдетте осы тектес тауар пайдаланылатын мақсаттар үшін жарамды болуға тиіс.» [1].

Көрсетілген тармақтарда орыс тіліндегі «такого рода» тіркесі қазақ тілінде «осы сияқты» және «осы тектес» деп екі түрлі аударылған. Айта кетейік, орыс тіліндегі дәл осы тіркестің «осы тектес» деп аударылған нұсқасы орынды деп пайымдаймыз. Бұл тіркес 434-баптың 2-тармағында, 771-баптың 2-тармағында, 784-баптың 2-тармағында да кездеседі.

Одан басқа, мысалға келтірілген тармақтарда «для целей» тіркесі де кездеседі. Оның қазақ тіліндегі нұсқасына назар аударсаңыз 2-тармақта «мақсаттарға», ал 5-тармақта «мақсаттар үшін» деп екі түрліше аударылғанын байқаймыз.

Сонымен қатар, осы Азаматтық кодекстің кейбір баптарында орыс тіліндегі «законодательные акты» сөз тіркесі «заң актілері» деп те, «заңнамалық актілер» деп те аударылған. Біз жоғарыда қарастырған баптың 4-тармағында «Если в соответствии с установленными законодательными актами порядком предусмотрены обязательные требования к качеству продаваемого товара, то продавец, осуществляющий предпринимательскую деятельность, обязан передать покупателю товар, соответствующий этим обязательным требованиям.» делінсе, оның қазақ тіліндегі нұсқасында: «Егер сатылатын тауардың сапасына заң актілерінде белгіленген тәртіпке сәйкес, міндетті талаптар көзделсе, кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыратын сатушы

сатып алушыға осы міндетті талаптарға сәйкес келетін тауар беруге міндетті.» деп жазылған. Егер осы Кодексте «заңнамалық актілер» сөз тіркесі 41 рет қолданылса, «заң актілері» - 32 рет қолданылған. Ал орыс тіліндегі «законодательные акты» сөз тіркесі 321 рет қолданылған. Бұл аталған терминдердің бірізді қолданылмағанын және кейбір баптарда олардың мүлдем қалып кеткенін куәландырады. Айта кетейік, «законодательные акты», «заңнамалық актілер», «заң актілері» тіркестері әр түрлі септікте қолданылғандықтан, оларды атау септігінде жазып отырмыз.

Демек, көрсетілген тармақтарда орыс тіліндегі тіркестерді екі түрліше аударуға жол берілген, ал бұл қазіргі уақытта өзекті проблемалардың бірі болып саналады, себебі терминдер мен сөздердің бірізділігінің сақталуына заң жобаларында және халықаралық шарттар жобаларында аса назар аударылады.

Сондай-ақ осы Кодекстің 493-бабы 2-тармағының екі тілдегі мәтіндерін салыстыра келе, қазақ тіліндегі мәтінде тең түпнұсқалылық сақталмағанына куә боламыз. Атап айтқанда, аталған баптың 2-тармағының орыс тіліндегі мәтіні: «2. Права и обязанности по отношению к работникам предприятия переходят от продавца к покупателю предприятия в порядке, предусмотренном трудовым законодательством Республики Казахстан.»

Ал қазақ тіліндегі нұсқасында: «2. Кәсіпорынның қызметкерлері жөніндегі құқықтар мен міндеттер Қазақстан Республикасының еңбек заңнамасында көзделген тәртіппен сатушыдан сатып алушыға ауысады.» деп жазылған. [1].

Осы тармақтағы «по отношению к работникам» тіркесін «қызметкерлеріне қатысты» деп аударған орынды деп пайымдаймыз, ал «сатушыдан» сөзінен кейін «кәсіпорынды» деген сөздің аударылмағанын жоғарыда атап өткен «мүлдем қалып кеткен» сөздер қатарына жатқызуға болады.

Сонымен қатар, осы Кодекстің 790-бабының 2-тармағы екінші бөлігінің орыс тіліндегі мәтінінде: «Хранителем по судебному секвестру может быть как лицо, назначенное судом, так и лицо, определяемое по взаимному согласию спорящих сторон.» делінген. Ал қазақ тіліндегі нұсқада «Сот секвестрі бойынша сақтаушы сот тағайындаған адам да, дауласушы жақтардың өзара келісуі бойынша белгіленген адам да болуы мүмкін.» деп аударылған. Осы тармақтағы «сторон» сөзі қазақша «жақтардың»

деп аударылып кеткен. Ең қызығы, аталған Кодексте «сторона» сөзі бірнеше рет кездессе де, оның қазақша баламасы барлық жағдайларда «тарап» деп аударылған да, тек осы бапта ғана «жақтар» деп 1 рет қолданылған [1].

Осылай аталған Кодекстің әрбір бабын салыстырсақ, қазақ тіліндегі мәтінде көптеген қателіктер кездесетіні анық. Бұған аударуға берілген уақыттың тығыздығы, сол уақытта мамандардың жетіспеуі, олардың біліктілік деңгейі себеп болды деп өзімізді өзіміз ақтап шыға келеміз. Алайда, мемлекеттік органдардан келіп түскен заң жобаларына және халықаралық шарттар жобаларына ғылыми лингвистикалық сараптама жүргізу кезінде дәл осы себептер қазіргі кезде де орын алып тұрғанына көз жеткіземіз. Мұндай себептер заң жобалары қазақ тілінде жазылса ғана жойылады деп ойлаймыз. Бірақ заң жобаларының қазақ тілінде жазылмауына да мамандардың жетіспеуі, олардың біліктілік деңгейі, қазақ тілін жетік білетін заңгерлердің саны бірден-

бір себеп бола алады.

Әр кезеңде не әр елде болсын заң шығармашылығын жетілдіру қызметінің сол кезең мен сол елге тән өзекті мәселесі орын алатындығы сөзсіз. Айтқымыз келгені көрші мемлекет, атап айтқанда, Ресей Федерациясы да заң жобаларына лингвистикалық сараптама жүргізеді. Бірақ та олар жүргізетін лингвистикалық сараптаманың мақсаты мәтіннің, яғни, заң жобасы мәтінінің, нормативтік құқықтық актілер тілінің ерекшеліктерін ескере отырып, қазіргі заманғы орыс әдеби тілінің нормаларына сәйкестігін бағалау және грамматикалық, синтаксистік, стилистикалық, логикалық, редакциялық-техникалық қателіктерді және терминдерді пайдаланудағы қателіктерді жою бойынша ұсынымдар беру болып табылады [2].

Олар өздерінің ана тілінде жазылған заң жобасына лингвистикалық сараптама жүргізеді.

Ал біздің елімізде бұл мәселе қашан өз шешімін табар екен?

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі (Ерекше бөлім) Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 1 шілдедегі № 409 кодексі.
2. Двойных О.С., Харитонов В.И. К вопросу о проведении правовой экспертизы в современной России и странах СНГ. <http://sibac.info/index.php/2009-07-01-10-21-16/4677-2012-11-11-05-46-40>

Мақалада Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінде терминдер мен жекелеген сөз тіркестері қолданылуының бірізділік мәселелері көтеріледі.

Түйін сөздер: Кодекс, заң жобалары, халықаралық шарттар жобалары, бірізділік, терминдер, заңнамалық актілер.

В данной статье идет речь о вопросах единообразия употребления терминов и отдельных словосочетаний в Гражданском кодексе Республики Казахстан.

Ключевые слова: Кодекс, проекты законов, проекты международных договоров, единообразие, термины, законодательные акты.

This article deals with the question of uniformity the use of terms and phrases specific to the Civil Code of the Republic of Kazakhstan.

Keywords: Code, draft laws, draft international agreements, uniformity, terms, legislation.

Акерке Аманқызы Мединаева,

ҚР Заң шығару институты Лингвистика орталығының НҚА және халықаралық шарттар жобаларына ғылыми лингвистикалық сараптама секторының аға ғылыми қызметкері

Назгүл Амантайқызы Хамзина,

ҚР Заң шығару институты Лингвистика орталығының НҚА және халықаралық шарттар жобаларына ғылыми лингвистикалық сараптама секторының аға ғылыми қызметкері

Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексіндегі бірізділік мәселелері

Мединаева Акерке Амановна,

старший научный сотрудник сектора научно-лингвистической экспертизы проектов НПА и международных договоров Центра лингвистики Института законодательства РК

Хамзина Назгуль Амантаевна,

старший научный сотрудник сектора научно-лингвистической экспертизы проектов НПА и международных договоров Центра лингвистики Института законодательства РК

Вопросы единообразия Гражданского кодекса Республики Казахстан

Medinayeva Akerke Amanovna,

senior research fellow of the sector of scientific-linguistic expertise of legal acts and international agreements of Linguistic center of the Institute of Legislation of the Republic of Kazakhstan

Hamzina Nazgul Amantayevna,

senior research fellow of the sector of scientific-linguistic expertise of legal acts and international agreements of Linguistic center of the Institute of Legislation of the Republic of Kazakhstan

Questions uniformity of the Civil Code of the Republic of Kazakhstan

